

PUNCTUM XI. — *De impedimento clandestinitatis.*

648. — Matrimonium *clandestinum* dicitur illud, quod contrahitur sine solemnitate ab Ecclesia requisita, nempe sine assistentia Parochi et duorum saltem testium. Impedimentum istud est de solo Iure ecclesiastico, cum fuerit a *Trident.* constitutum, ut patet ex sess. 24. cap. 1.

Ad matrimonii validitatem testes quilibet sufficiunt, sive mares sint, sive feminae, sive aetate maiores, sive minores, modo rationis usum habeant, et de contracto matrimonio testari valeant (77).

Agendum 1° de vi Decreti Concilii Tridentini; 2° de assistentia Parochi.

SECTIO I. — *De vi decreti Concilii Tridentini.*

649. — Concilium sic statuit: *Qui aliter quam praesente Parocho, vel alio sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia et duobus vel tribus, testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et huiusmodi contractus irritos et nullos esse decernit... Declarat insuper, ut huiusmodi Decretum in unaquaque parochia suum robur post 30. dies habere incipiat, a die primae publicationis in eadem parochia factae, numerandos.*

650. **Resolves.** — 1° Matrimonia *clandestina* sunt omnino invalida in omnibus locis, ubi Concilii Decretum fuit promulgatum. Ex ipso Decreto manifestum est.

2° Invalida vero non sunt in locis, ubi haec promulgatio sive culpabiliter sive inculpabiliter omissa fuit; nam iis in locis valida erant ante *Conc.*, et in eadem ibi conditione sunt habenda, qua ante habebantur, prout ex ipso *Concilii* Decreto patet, quod anathemate eos ferit, qui eorum valorem negant, quamdiu Ecclesia ea non irritet.

3° Matrimonia *clandestina* sunt ubique illicita, et sub gravi prohibita (78). Ecclesia enim ea semper *detestata est*, ut declarat *Trid.* et evidenter ostendit Benedictus XIV. *de Syn.*, l. 8. c. 12. n. 4.

(77) Recte S. Alphonsus (lib. 6. n. 1085.) post Sanchez, aliosque advertit, munus testium posse exercere etiam infideles; nec necessarium esse, ut sint ad hoc vocati, sed etiamsi casu transeant aut sint ibi praesentes, dummodo adverterint id, quod factum est; immo sufficiunt, licet dolo et in alium finem vocati fuerint, quin etiam licet inviti ac vi detenti adsint. Vid. Barbosa (*De Offic. Parochi* part. 2. cap. 21. n. 46. et 80.).

(78) Synodus *Trid.* sanctionem sic (ibid.) addit: *Insuper parochum vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes, qui sine parochi vel sacerdote, huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes, graviter arbitrio Ordinarii puniri praecipit.* Hinc, prouti notat Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 3. n. 131.), immerito quidam conqueruntur de Episcopis, qui poenam inflixerint excommunicationis ipso

Agnoscutur ut receptum *Tridentini* Decretum in Italia, Hispania, Lusitania, Gallia, Hollandia, Belgio, Hibernia, et in partibus Germaniae, tunc catholicae. — Non autem receptum est in Anglia, Svecia, Saxonia, Dania, et pluribus Germaniae et Helvetiae locis (79).

Insuper Bened. XIV. edidit Declarationem ann. 1741., in qua statuit, matrimonia clandestina, inita vel ineunda in Hollandia et in foederatis Belgii Provinciis inter haereticos, vel inter unam partem haereticam et alteram catholicam, esse valida. Nihil autem statuit circa matrimonia catholicorum inter se (80).

facto incurrendae, sicubi excrescens malitia hoc remedio indigeat. Insuper quoad loca, ubi *Trid.* decretum non viget, Doctores quosdam casus excipiunt, in quibus etiam licite contrahi clandestine possit, scil. ad grave periculum vel damnum vitandum. Vid. Tanner (tom. 4. disp. 8. *De Matr.* q. 3. dub. 6. n. 111.) et *Opus Th. Mor.* V. 6. n. 1183.

(79) In dubio, an alicubi promulgatum Decretum hoc fuerit, promulgatio praesumitur, ubi decretum fuerit aliquo tempore in Parochia, tamquam decretum Concilii observatum. Ita S. Congr. Declaratio apud Bened. XIV. (*De Synod.* lib. 12. cap. 5. n. 6.). Aliam declarationem refert Card. Petra (*Comment. ad Constit. Apost.* tom. 4. fol. 81. n. 35.).

(80) Immo Benedictus XIV. expresse declaravit, ad catholicos eam dispositionem haudquaquam spectare. *Sciunt* (inquit) *nisi coram ministro catholico et duobus testibus nuptias celebraverint, nunquam se neque coram Deo, neque coram Ecclesia, veros et legitimos coniuges fore.* Ita in Litteris 17. Sept. 1746. ad Simonem in Hollandia Missionarium §. 3. (*Bullar.* tom. 3. *Supplem.* n. III.), Vid. etiam *De Syn.* lib. 6. cap. 7. Neque movere debet, quod oppositum insinuari videatur in Responso Congregationis pro negotiis Ecclesiae Gallicae 22. April. 1795. (Vid. *Cours Complet. Theol.* t. 25. pag. 689.), ubi dicitur, matrimonia coram parochi intruso esse nulla, et non suf-

fragari iis Declarationem Bened. XIV. pro Hollandia, quia *Sedes Apostolica non extenderat eam Declarationem ad Gallias*, quasi vero pro catholicorum matrimoniis valeret, etiamsi extensa ad Gallias illa fuisset. Ea enim ratio ibi non minus ad abundantiam, quam abs re addita videtur.

Elenchum autem locorum, ad quae extensa est ab Apost. Sede Declaratio Benedictina, videre est apud P. Perrone (*De Matr.* lib. 2. sect. 4. cap. 6. art. 4.), de quo tamen duo fac advertas. Primum est, decreta ibi relata (pag. 270. *Edit. Rom.*), quae pertinent ad Hiberniam, an. 1785., ad universum imperium Russiacum, regnumque Poloniae an. 1844., item ad provincias Rhenanas sub ditione Borussiae an. 1830., tum quae (ibid. pag. 271.) spectant ad Bavariam an. 1834. et ad Hungariam an. 1841., ac Georgiam an. 1845., reipsa non esse extensionem Benedictinae Declarationis. Praeterquam enim quod haec Declaratio ex aliis prorsus principiis ducit originem, insuper primario ad haereticorum matrimonia refertur; ad matrimonia vero mixta deinde per quandam quasi extensionem protracta est, prouti ipse Benedictus XIV. (*De Syn.* lib. 6. cap. 6. n. 12.) indicat; contra vero Decreta, quae ad regiones superius recensitas pertinent, decreti Tridentini derogationem, seu dispensationem quandam continent, et solum ad matrimonia mixta referuntur. Alterum est, decretis a P. Per-

631. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *An valeat matrimonium eorum, qui discedentes ex loco ubi receptum est Decretum Conc. Trident., contrahunt in loco, ubi non est receptum?*

Resp. 1° Invalide contrahunt, si pergant in alium locum in fraudem legis, hoc est, intentione clandestine contrahendi. Constat ex Decreto Urbani VIII. ann. 1627., etc. etc.

Resp. 2° Valide tamen contrahunt, si ibi quasi domicilium (81) habeant vel acquirant, quia vi huius domicilii omnibus privilegiis incolarum gaudent. Et hoc valet, etiamsi e patria domicilium illuc transtulerint eo fine, ut ibi clandestine contrahant; quia ibi fraus non est, cum privilegium loci ipsis, sicut aliis incolis, faveat. Ex eodem Decreto Urbani VIII. (82). S. Lig. n. 1080., etc.

rone ibid. collectis duo permisceri; unum pro Iaponia 2. Iul. 1625., alterum pro Curacao an. 1851.; quod utrumque cum solum ad catholicorum inter se matrimonia referatur, nihil, uti patet, eum Benedictina Declaratione commune habet. (*) Quocirca fac conferas etiam opus cl. Zitelli, *Apparatus Iuris eccles.* pag. 394. seqq. ubi habes Elenchum locorum in quibus fuit vel non fuit publicatum decretum Trid. et pag. 404. seqq. ubi habes Indicem locorum, ad quae extensa est declaratio Benedictina de matrimoniis Hollandiae.

Loca porro, ad quae reipsa Declaratio ista extensa est, supervacuum foret heic enumerare; quippe facile de suo quisque domicilio id addiscet.

(81) Ut quasi-domicilium quis acquirat, et non mere hospes, sed habitator et incola censeatur sunt, qui putant, opus esse ut maiore anni parte degere ibi velit. Tamen conformius iuri sentire videntur, qui tenent, ad id sufficere propositum habitandi per aliquot menses, praesertim si domus, conclave, etc., fuerint conducta. Ita Suarez, Navarrus, Laymann, etc., apud Schmalzgrueber (lib. 2. tit. 2. n. 19.). Caeterum simul ac quispiam animum reipsa gerat inibi manendi quamdiu ad eiusmodi effectum requiritur; communis omnium sententia est, matrimonium valere, etiamsi illud, statim ac appulerit illuc, contraxe-

rit. Ratio est, quia sicut domicilium, ita etiam quasi-domicilium, statim acquiritur, ac aliquis ad eiusmodi locum cum animo ibi per tempus legitimum persistendi accedit. Vid. Barbosa (*De Offic. Parochi* part. 2. cap. 21. n. 36.).

(82) De triplici casu, ad quem refertur Urbani VIII. decretum, ita Benedictus XIV. (*Instr.* 33. n. 9.) disserit: *Igitur matrimonium primo et secundo loco expositum, irritum decernitur, cum fraus intercesserit; matrimonium tertio loco allatum, etiam cum fraude validum declaratur, quia novum quoque domicilium acceperat.* Hosce casus ab Archiep. Coloniensi propositos cum S. Congregationis responso ac Urbani VIII. decreto habes apud Benedictum XIV. in Litteris ad Antonium Archiep. Goanum 15. Martii 1758. (*In append. Bullarii De Propag. Fide, aut in altera Appendic. ad tom. IV. Bullarii Benedicti XIV.*).

Caeterum ad quaestionem ab A. propositam tertius quidam spectat casus, quem ipse nec in primo nec in secundo responso tangit, illius nimirum, qui in praedictum locum se conferat non tamen cum fraude, idest intentione contrahendi clandestine, at simul sine intentione domicilii aut quasi-domicilii ibidem figendi. Et quidem non est quaestio de matrimonio, quod iste contrahat cum persona,

QUAER. 2° *An valeat matrimonium eorum, qui discedentes ex loco ubi non viget Decretum Trident., contrahunt clandestine in loco ubi viget?*

Resp. Neg., etiamsi contrahant transeundo tantum, quia hic agitur de

quae ibidem iam domicilium aut quasi-domicilium habeat: tunc enim ut A. mox tradit, ex omnium sententia alter sponsus privilegio sui consortis gaudet; sed quaestio fit, quando in praedictis adiunctis uterque contrahentium ibi peregrinus existat.

Communior porro sententia cum Sanchez (lib. 3. disp. 18. n. 28.), Pontio (*De Matrim.* lib. 5. c. 9. n. 2.), Reiffenstuel (lib. 4. tit. 3. n. 123.), Engel (*cod. tit.* n. 20. Concl. 3.), etc., tenet, istos valide contrahere, etiamsi contractui illi nec parochum nec testes adhibeant. Ratio est, quia peregrini non adstringuntur patriae legibus, quando extra eam vagantur, et praesertim quoad contractus (cuiusmodi est matrimonium), cum in hisce subiiciantur legibus et sortiantur forum locorum, in quibus versantur, uti edicitur *Cap. fin. De foro compet. et L. Si fundus 6. ff. De Evictionibus.* Neque obstat, quod Tridentinum inhabilitaverit personas ad contrahendum sine praescripta solemnitate; inhabilitatio autem, ut dici solet, personam sequatur, sicut umbra sequitur corpus. Hoc enim procedit dumtaxat, quando persona inhabilitata fuerit absolute, ac simpliciter et in individuo per sententiam iudicis; secus vero, si inhabilitatio sit generalis ex lege; tunc enim sequitur naturam legis, et consequenter ubi lex non obligat, ibi nec obligat inhabilitatio, nec actus sequitur annullatio. Ita praeter allegatos etiam Barbosa (*De Offic. Episc.* part. 2. Allegat. 32. n. 153.) et Schmalzgrueber (lib. 4. t. 3. n. 110.).

Praestat porro in hanc rem hic subiicere ea, quae leguntur in *Act. S. Sedis* etc. (vol. 7. pag. 537.), ubi occasione Declarationis, qua S. Congr. invalidum quod-

dam matrimonium pronunciaverat, Appendix subiicitur, ut constet, aliis de causis S. Congregationem ad eam sententiam ferendam devenisse.

« Existimandum non est, per hanc S. Congregationis Declarationem quidquam detractum fuisse sententiae tum Theologorum tum Canonistarum, ubi statuunt, eos, qui se conferant in locum, in quo Decretum Tridentinum aut numquam promulgatum fuit, aut obligare desiit, valide contrahere non servata forma a Concilio praescripta, etsi animum non habeant figendi ibi domicilium aut quasi domicilium, dummodo tamen illuc se non contulerint *in fraudem legis*, intentione scilicet inibi contrahendi clandestine. Quam quidem Scholarum doctrinam sic paucis complexus est clarissimus P. Antonius Ballerini in Collegio Romano S. Theologiae Moralis Professor in *Not.* ad *Gury* vol. 2. §. 839.: *Communior porro sententia cum Sanchez* etc. ut supra.

« Et quidem admodum temperate cl. Ballerini hanc doctrinam mere dixit *communio-*rem; quando ceu absolute *communem* eam tradiderunt et Reiffenstuel (lib. 4. tit. 3. n. 123.) et Pichler (lib. 4. tit. 3. n. 123.), et Marcus Struggl (*De Matrim.* 1. 3. n. 180.), et Ferraris (*V. Impedim.* art. 2. n. 110.); quin et communissimam Georgius Gobat (*Tract. IX.* n. 484.) eam professus est. Adde quod et Ferraris (l. c.), et Pichler (l. c.), et La Croix (lib. 6. part. 3. n. 712.) in huius doctrinae confirmationem Declarationes S. Congreg. afferant. Alioquin vero perpaucos omnino reperies, qui contrarium docuerint; quibus prorsus immerito Alberti Defensor S. Doctorem Alphonsum accensuit. Rectius dices S. Doctorem hanc

legē generali Ecclesiae: ex generali autem principio exemptio a iure communi est localis, non vero personalis; qui ergo ibi domicilium habent, exemptione uti tantummodo possunt, quamdiu eo in loco sunt; qui si alio commigrant, ubi ius commune viget, iuri communi subiiciuntur.

quaestionem missam fecisse. Et sane cernes (lib. 6. n. 1081.), quoad hoc doctrinae caput contra Sanchesium ab ipso oppositi La Croix et Salmanticenses. Atqui tum Salmanticenses (Tr. 9. cap. 8. n. 21.), tum La Croix (lib. 6. part. 3. n. 712.) utique a Sanchesio recedunt, si de iis agatur, qui cum fraude, idest animo contrahendi matrimonium in ea loca deveniunt; sed si ille animus atque adeo ista fraus defuerit, et Salmanticenses (ibid. n. 19.), et La Croix (l. c.) cum Sanchesio plane consentiunt indubitanter matrimonium esse validum. Ergo S. Alphonsus de proficiscentibus in fraudem disserebat, non vero de aliis. Idque ex eo luculenter confirmatur, quod S. Doctor eam tantummodo doctrinam oppugnat quae adversum se habet Declarationem ab Urbano VIII. confirmatam. Atqui Declaratio ista ferit duntaxat abeuntes in fraudem legis sive cum fraude. Ergo.

« Et Alberti quidem Defensor istiusmodi fraudem reperiri etiam in mero facto contendit, quamvis in proficiscentibus nulla omnino intentio fuerit celebrandi inibi clandestine matrimonium. At hanc Decreti interpretationem, ad nostra usque tempora prorsus inauditam, explodit unanimis omnium et Theologorum, et Canonistarum consensus, quorum ne unum quidem reperire erit, qui huc eum fraudis sensum spectare sit suspicatus. Quandoquidem vero Benedictum XIV. hac in re, Defensor, appellat, iuverit genuinam ipsius Pontificis sententiam lucidissimam contra novam istam eius theoriam proferre. Postquam enim communem doctrinam proposuit (*De Synod.* lib. XII. cap. 4. n. IX.), non obligari loci statutis, qui extra statuentis territorium

degit, mox (ibid. n. X.) excipit, si quis e loco egrediatur in legis fraudem scilicet solo animo declinandum statuti obligationem. Quibusnam vero exemplis huius fraudis indolem declarat? Nimium primo eorum, qui solo animo matrimonium clandestine contrahendi recesserint a loco, ubi Tridentinum est promulgatum, et se ad locum contulerint in quo promulgatum non est; quod matrimonium invalidum pronunciat ex S. Congr. declaratione ab Urbano VIII. sancita; deinde exemplo eorum, qui peccata in propriis dioecesis reservata habentes, in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absoluteione a Regularibus obtinenda migrant. Et concludit: *Ex quo manifestum fit, dolum et fraudem nemini patrocinari ad evadendum legis vinculum, eamque fraudem vere ab illo committi qui SOLO ANIMO LEGEM ELUDENDI, e loco se proripit, ubi illa viget.* Perperam ergo, teste Benedicto XIV., Defensor Alberti fraudem in solo facto, si animus absit eludendi legem, requirit; quod confirmat et unanimes omnium sententia, qui validam a reservatis absoluteionem habent, quoties animus eludendi reservationem in commigrante desit.

« Quod vero Defensor addit, iuxta Benedictum XIV. (Instr. 33.) *fraudem in parochum committi*, id utique valet, quando matrimonium celebratur in Dioecesi seu Paroecia aliena, in qua Tridentinum Decretum viget: tunc enim matrimonium invalidum est, tum si nuptiae contrahantur sine assistentia parochi, tum si cum assistentia parochi non proprii, cum proprio tantum parochi vi Tridentinae legis competat officium adsistendi seu testi legitimo ut matrimonium sit va-

632. — QUAER. 3° *An valide contrahant clandestine sponsi, quorum unus habet domicilium in loco ubi receptum est Decretum Conc. Trid., et alius ubi non est receptum?*

Resp. 1° Affirm., si contrahant in loco, ubi non est receptum Tridentinum Decretum. Ratio est, quia sponsus loci, ubi *Trid.* non est receptum, lege Concilii non tenetur, et privilegium suum alteri communicat propter individuitatem contractus. — Ita Bened. XIV. *de Synodo*, l. 6. c. 6. n. 12., et Clemens XIII. ann. 1767. *in responso ad Archiep. Mechlin.*

Resp. 2° Neg., si contrahant in loco, ubi viget Decretum *Trid.* Ratio eadem est ac in quaesito secundo.

QUAER. 4° *An excuset ab impedimento clandestinitatis impotentia ad proprium Parochum vel Episcopum recurrendi?*

Resp. 1° Affirm., si illa impotentia sit communis in aliqua provincia, v. gr. durante perturbatione aliqua politica et religiosa. Ratio est, quia si lex obligaret in tali casu, esset bono communi nociva, et in detrimentum societatis vergeret. Praeterea evincitur ex Declaratione S. Congr. apud Bened. XIV. *de Synod.* l. 12. c. 3. n. 3. necnon ex diversis Pii VI. Decisionibus (83).

lidum, et de hae quidem postrema hypothese sermonem habet (l. c.) Benedictus XIV. Quando vero nuptiae celebrantur in loco, ubi Decretum Tridentinum non viget, atque adeo ad contractus validitatem nullus parochus a lege requiritur, qui uti testis assistat, vanissimum est cogitare iniuriam aut fraudem adesse in parochum, cuius officium necessarium non foret, etiamsi proprius contrahentium parochus eodem in loco forte versaretur.

« Ex quibus omnibus iam concludere sane licet, aliis prorsus rationibus innixam S. C. matrimonium Alberti cum Armada invalidum declarasse. »

Caeterum tum doctrinae ab A. traditae, tum iis, quae hic suppleta sunt, nihil id officit, quod Benedictus XIV. habet in eit. Epistola ad Archiep. Goanum, dum respondet, ad validitatem matrimonii in casu satis videri, quod *antequam matrimonium contrahatur, spatio saltem unius mensis ille, qui contrahit, habitaverit in loco, ubi matrimonium celebratur.* Neque enim Pontifex ibi sta-

tuere voluit, aut moram unius mensis sufficere quoad eum, qui animum non habeat acquirendi domicilium vel quasi-domicilium, aut eum, qui hunc animum habeat, prius non posse valide contrahere, quam mensis elabatur, aut denique mensis spatium sufficere ad domicilium vel quasi-domicilium acquirendum; sed mere indicium tradere voluit, quo satis praesumi possit, animum acquirendi saltem quasi-domicilium contrahenti fuisse, atque adeo, nisi quid secus suadeat, pro valore matrimonii iudicandum esse.

(83) Ita de hac re Pius VI. (*Epist. ad Episc. Lucion.*) occasione perturbationis Gallicae an. 1793.: *Quoniam complures ex istis fidelibus non possunt omnino parochum legitimum habere, horum profecto coniugia contracta coram testibus et sine parochi praesentia, si nihil aliud obstet, et valida et licita erunt, ut saepius declaratum fuit a S. Congr. Conc. Trident. Interpret.*

Nuper autem e Congr. Supr. Inquisitionis decretum prodiit, quo declaratur,

Resp. 2° *Neg.*, si impotentia casus particulares respicit, quia lex irritans non cessat ob incommodum privatum. — *Recole dicta*, n. 599. (84).

facultatem celebrandi valide ac licite matrimonium cum duobus testibus sine praesentia parochi tunc adesse, quando *per spatium mensis* tutus non sit ad eundem accessus. Unde fit, ut quando prudenter censi queat, *intra mensem* non affore facultatem tuti accessus ad parochum, iam ex tunc et alia mora non interposita, ea forma matrimonium valide ac licite contrahi possit.

(84) Nullum hucusque decretum prodiit, quo controversia ista definiatur; nec §. 599., ad quam A. remittit, quidpiam habet huic quaestioni solvendae idoneum.

S. Alphonsus, qui alioqui (lib. 6. n. 1079.) iuxta fusiorem sententiam negat in casu validitatem, alibi tamen (*De Privileg.* n. 57.) haec scribit: *Immo asserit Pignatellus*, PROBATQUE tom. 3. cons. 66. n. 5. *in tali casu* (scil. urgentis necessitatis) *cessare non modo reservationem* (scil. dispensationis) *sed etiam LEGEM IMPEDIMENTI utpote quae iam perniciosa evaserit; cum certum omnino sit, legem nocivam non obligare, ut docent omnes cum S. Thoma. Et ex hoc inferunt Roncaglia, et Instructor novor. Confessariorum* (scil. Giordanini alias a nobis laudatus), *quod adveniente casu, quo sponsi iam ad Ecclesiam pervenerint, et unus ex ipsis manifestaret Confessario impedimentum occultum iam contractum tanquam peccatum, et sine scandalo aut infamia matrimonium differri non posset, potest tunc Confessarius declarare, eo casu non obligare legem impedimenti, et posse licite contrahi.* Alia autem huius necessitatis exempla promunt tum Franciscus Amici (*Cours Theol.* tom. 9. disp. 7. sect. 13. n. 139.), tum Iacobus a Graffis (*Decis. Aureor.* lib. 2. cap. 86.) quae videre licet etiam apud Diana (tom. 2. Tr. 6. resol. 72. n. 4., et resol. 73. in

fin. ubi pro eadem sententia allegat Theologum Tridentinum Dominicum Soto In 4. dist. 22. q. 1. art. 2.); tum etiam sup. laudatus Pignatelli, qui de celebrando matrimonio morte instante disserit.

Alioquin autem rationes omnes, quae pro negante sententia afferri solent (Vid. Schmalzgr. lib. 4. tit. 3. n. 106., et S. Alph. cit. n. 1079.), hac demum unica, diversis modis proposita, continentur, quod Decretum Tridentinum sit *invalidans et irritans*.

At enim nonne aequae *invalidans et irritans et reddens inhabiles ad contrahendum* erat impedimentum, de quo superius idem S. Alphonsus cum Pignatelli, aliisque ibi allegatis agebant? Et quod caput est, undenam est ratio discriminis inter casum impotentiae communis, et impotentiae particularis? Numquid non aequae militaret illa ratio, quod de *lege irritante* agatur? Nam (ut scite arguit Franc. Amici l. c.) disparitas utique extaret, quando Declarationes, quae plures habentur quoad casus impotentiae communis in aliquo v. gr. pago vel oppido, vim haberent *Dispensationis* a lege, quae dispensatio sese non porrigeret ad casus impotentiae particularis. Verum Declarationes illae ne minimam quidem *Dispensationis* speciem praeferunt; declarando autem validitatem coniugiorum, quae in iis adiunctis citra formam a Tridentina Synodo praescriptam celebrantur, eam rationem reddunt, quae aequae pro utroque casu militat, necessitatem scilicet fidelium, quibus matrimonium subtrahi absolum foret, et impossibilitatem seu physicam seu moralem servandi formam a sancta Synodo statutam. Inde autem est quod Marchant (*Tribun. Sacr.* tom. 3. Tr. 1. tit. 7. q. 8. concl. 3.), postquam hanc thesim statuit: *Datur Epicheia et interpretatio in lege illa de praesentia*

633. — *QUAER.* 3° *An censeantur valida matrimonia clandestina haereticorum, ubi viget lex Tridentina?*

Resp. Controvertitur. Plures affirmant, quia (ut aiunt) Ecclesia non

parochi in matrimonio, quando ex causis realibus illa praesentia est impossibilis, etc.; hanc ipsam confirmat ex Respons. S. Congr. ad Episcopum Tricaricensem (Apud Gallemart, ad sess. 24. c. 1. *De Reform. Matrim.* n. 11.), quia nimirum quae assertus ratio, pro utrisque adiunctis eandem vim habet. Nil proinde mirum, quod opinio affirmans aliis quoque (apud Sanchez, lib. 3. disp. 17. n. 3., et Diana cit. res. 7.), satis probabilis visa fuerit. Quae quidem ideo dicta sint, ut genuinus controversiae status lectorem non lateat.

Obiicies forte, *perperam asseri, rationes omnes pro sententia negante demum hac unica contineri, quod Decretum Tridentinum sit invalidans et irritans.* Nam (inquiunt) *potissima* (pro ea sententia) *ratio est, quod Tridentinum formam substantialem praescripsit, qua omissa contractus irritus et nullus fit, et contrahere tentantes ad contrahendum omnino inhabiles redduntur.*

Resp. Undenam, quaeso, desumitur, hanc solemnitatem esse *substantialem* nisi ex eo, quod Synodus Trid. *aliter contrahentes omnino reddit ad sic contrahendum inhabiles?* Haec sunt Decreti verba (sess. 24. *De Ref. Matr.* c. 1.): *Qui aliter, quam praesente Parocho, vel alio sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit; et huiusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos praesenti Decreto irritos facit, et annullat.* Contra vero solemnitatem praemittendi *Denunciations*, quam S. Synodus in eodem Decreto praescribit, non

dicimus *substantialem*, sed *extrinsecam*, quia S. Synodus utique damnat, sed non reddit ad contrahendum inhabiles personas, quae sic contrahere attentarunt, neque huiusmodi contractus irritos fecit aut annullavit. Ergo cum ratio, cur *substantialis* dicatur circumstantia Parochi ac testium praesentiae, haec sit, quod Decretum Tridentinum non mere est prohibens, sed etiam *invalidans*, satis patet, cur Auctores argumenta pro sententia negante huc demum, et solum huc reipsa revocent.

Hinc, quod impraesens attinet, leve est quidquid dicitur de discrimine inter hoc et alia impedimenta dirimentia. In contractu scilicet matrimonii *substantiale* seu *essentiale* est et dicitur, quicquid demum illud sit ob cuius absentiam contractus est irritus, adeo ut non sit apta Sacramenti materia. Hinc Schmalzgrueber, ita ratiocinatur (lib. 4. tit. 3. n. 106.): *Decretum Trid. contrahentes omnino reddit inhabiles ad contrahendum sine parocho et testibus; atqui inhabilitatem materiae sacramenti nullus necessitatis casus supplere potest...; neque enim ob defectum aquae naturalis licet baptizare in vino, aut ob defectum vini celebrari potest in aqua...; sicut in nulla necessitate, absque dispensatione, possunt consanguinei copulari, eo quod iure Ecclesiae ad contrahendum inter se inhabiles redditi sint.* Ergo semper conclusio inde ducitur, quod contrahentes sive iure naturae, sive iure positivo Ecclesiae *inhabiles ad contrahendum existant*, quaecumque demum sit inhabilitatis causa, atque adeo quaecumque sit ratio, cur contractus invalidus efficiatur.

2° Obiicies doctrinam, quam Suarez (*De Leg.* lib. 5. cap. 28.) defendit, *in lege irritante actum ipso facto et ante*